

Короткий глосарій термінів з тематики ґендерної рівності для військових

Законодавство України

- 1. Ґендер** - соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)).
- 2. Ґендерна рівність** - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства (Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”).
- 3. Ґендерний аналіз** - вивчення відмінностей між жінками та чоловіками в умовах, потребах, рівнях участі, доступу до ресурсів та управління ними, повноваженнях у прийнятті рішень тощо, зумовлених усталеними в суспільстві ґендерними ролями (нормами, очікуваними моделями поведінки, діяльністю, характерними рисами, що вважаються притаманними для чоловіків/жінок) (Інструкція щодо інтеграції ґендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів).
- 4. Ґендерний підхід** (мейнстрімінг, інтеграція, ґендерно чутливий підхід) - стратегія, що забезпечує врахування інтересів і досвіду жінок та чоловіків як невід’ємної складової планування, реалізації, моніторингу та оцінювання політики і програм у політичній, економічній, культурній і соціальній сферах для отримання жінками та чоловіками рівних благ (Інструкція щодо інтеграції ґендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів).
- 5. Ґендерно нейтральний підхід** - політика неврахування відмінностей у становищі різних груп жінок і чоловіків, їхніх статусах, потребах, пріоритетах (Інструкція щодо інтеграції ґендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів).

6. Дезагреговані дані¹ - статистичні дані з розподілом за статтю, віком, місцем проживання, ознаками інвалідності та іншими ознаками (Інструкція щодо інтеграції ґендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів).

7. Дискримінація за ознакою статі - ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій *Законом України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні"*, крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними (*Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків"*).

8. Сексуальні домагання - будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища (*Стамбульська конвенція*).

9. Насильство за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті (*Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків"*).

10. Насильство стосовно жінок за ґендерною ознакою означає насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно (*Стамбульська конвенція*).

11. Торгівля людиною - вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію. Під експлуатацією людини слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо (*Кримінальний Кодекс України*).

¹ Інструкція не містить самої назви терміну, але містить його опис.

12. Мобінг (цькування) - систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників трудового колективу, які спрямовані на приниження честі та гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі з метою набуття, зміни або припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність (Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню)").

Визначення, відсутні в українському законодавстві

1. Гендерний аналіз плюс (GBA Plus, GBA+) - канадський аналітичний інструмент для виявлення та усунення впливу статі та інших пересічних факторів ідентичності, таких як вік, освіта, мова, географія, культура та дохід, на різні групи жінок, чоловіків, дівчат і хлопців. GBA+ можна використовувати для оцінки ефективності та потенційного впливу планів, операцій, політик, програм та ініціатив на різних людей. GBA+ допомагає професіоналам оборони розпізнавати та ефективно реагувати на різні ситуації та потреби цивільного населення, а також членів оборонних організацій.

2. Гендерне насильство - це насильство, вчинене переважно щодо жінок і дівчат, включаючи зґвалтування, домагання та калічення жіночих статевих органів ([European Commission](#)).

3. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом - сексуальне насильство, яке прямо чи опосередковано пов'язане з конфліктом. Це включає сексуальні практики та ворожнечу, включаючи зґвалтування, примусові аборти, стерилізацію, шлюб, проституцію, запліднення, та інші серйозні форми насильства ([Conflict Related Sexual Violence Report of the United Nations Secretary-General](#)). Важливо, що добровільна згода за обставин масового насильства, примусу, затримання, погроз і примусу вважається фактично неможливою ([International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict](#)).

4. Сексуальна експлуатація - будь-яке фактичне зловживання або спроба зловживання вразливим становищем, нерівністю чи довірою з сексуальною метою, включаючи, але не обмежуючись, задля отримання грошової, соціальної чи політичної вигоди від сексуальної експлуатації іншої особи. Сексуальна експлуатація є широким терміном, який включає зокрема «трансакційний секс» (проституція, відповідно за законодавства України), та його вимогу ([United Nations Glossary on Sexual Exploitation and Abuse](#)).

5. Інтерсекційність - модель критичного мислення для визнання багатогранних демографічних та інших факторів, які впливають на життя людей. Інтерсекційний аналіз

досліджує диференційований вплив множинних форм нерівності для розуміння того, як політика, практика та конфліктні ситуації по-різному впливають на різні групи людей. Інтерсекторальність підкреслює, що ґендерна нерівність нерозривно пов'язана з іншими системами влади, такими як раса, клас, релігія, вік, освіта, здібності тощо ([Status of Women Canada, Government of Canada Approach, GBA+](#)).

6. Різноманіття - відмінності в цінностях, ставленнях, культурних поглядах, переконаннях, етнічному походженні (тощо) кожної особи в будь-якій групі людей ([European Commission. 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men](#)).

7. Жінки, мир і безпека - тематика серії резолюцій Організації Об'єднаних Націй, охоплює повне та рівноправне представництво жінок і їхню значущу участь на усіх рівнях та в усіх етапах процесів миробудування: запобігання конфліктам, захист прав жінок та дівчат під час та після конфлікту, задоволення особливих потреб жінок та дівчат в зв'язку з репатріацією, переселенням, реабілітацією, запобіганням сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, та реагуванням на таке насильство, а також їхнє всебічне залучення до постконфліктного відновлення ([ООН Жінки Україна](#)).

8. Шість грубих порушень щодо дітей під час збройного конфлікту ([ООН](#)):

- вбивства та каліцтва дітей;
- вербування або використання дітей як солдатів;
- сексуальне насильство над дітьми;
- викрадення дітей;
- напади на школи чи лікарні;
- відмова в доступі гуманітарної допомоги для дітей.